

IKTYOOSI, ihon sarveistumishäiriö eli kalansuomutauti

Koonnut: Henna Laiho

Kultaisellanoutajalla ihon oireilu hilseilemällä on erittäin yleistä. Kiinnostus asian selvittämiseen tutkimuksiin alkoi kuitenkin vasta viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tehdyissä tutkimuksissa selvisi, että ihon koepalojen kudostutkimuksessa esiintyi tyypilliset muutokset, samanlaiset kuin ihmisten lamellaarisessa iktyoosissa. Mistään uudesta asiasta ei siis ole kyse, mutta rodulle tyypilliselle iho-oireelle on saatu näiden tutkimusten kautta nimi. Golden Ringin Kasvattajapäivillä vuonna 2009 saimme sen hetken tietoa asiasta. Myös Golden Ring lehdessä 4/2010 julkaistiin eläinlääkäri Leena Saijomaa-Koulumiehen haastatteluun perustuva kirjoitus kultaisellanoutajan iktyoosista. Asia herätti luonnollisesti paljon keskustelua kasvattajien ja koiranomistajien keskuudessa. Mielenpito taudin vaikutuksesta koiran elämään ja sen merkityksestä jalostukseen olivat voimakkaita. Asiaan liittyi vielä silloin oletuksia, joita jatkotutkimukset ovat selventäneet. Terveystoimikunta päätti, että on tarpeellista julkaista uudestaan aihetta käsittelevä artikkeli.

Iktyoosin oireet

Iktyoosia sairastavan koiran iho hilseilee erityisesti rinnasta, kainaloista ja reisistä, joskus koko ihon alueelta. Normaali iho uusiutuu hyvin huomaamattomasti, kun ihosolukkoa irtoaa koko ajan vähän uutta muodostuessa tilalle. Iktyoosissa uusiutumisosprosessi on häiriintynyt ja pintasolukko ei pääse irtoamaan normaaliin tapaan vaan se irtoaa isompina osina (eri kokoisina hilsehippuina ja laattoina). Oireiden voimakkuus vaihtelee yksilöittäin paljon. Hilseily on yleensä alkuun tyypillisesti vaaleaa, mutta muuttuu usein tummaksi. Muita nähtäviä muutoksia voivat olla ihon pigmentoituminen tummaksi sekä ihon paksuuntuminen ja muuttuminen karheaksi. Useimmiten iho ei kutise tai aiheuta koiralle muutakaan vaivaa. Toissijaisia ihon tulehduksia voi tuki esiintyä. Tauti voi olla nähtävissä jo muutaman viikon ikäisillä pennuilla, joiden ihosta irtoaa harjattaessa vaaleaa hilsettä. Joidenkin yksilöiden kohdalla oireilu alkaa vasta myöhemmin, mutta kuitenkin yleensä ennen 18kuukauden ikää. Iktyoosi on koiran kannalta lähinnä kosmeettinen haitta, useimmiten enemmän omistajaa, kuin koiraa haittaava asia. Joskus kuulee puhuttavan, että iktyoosin takia koiran kanssa ei voisi harrastaa esimerkiksi näyttelyitä. Menestyneiden näyttelykoirien joukosta löytyy kuitenkin iktyoosia sairastavia, kuten muistakin koirista.

Hilseily on hyvin yleinen oire, koirahan saattaa hilseillä stressaantuessaan esimerkiksi eläinlääkärin vastaanotolla. Pennulla voi olla vähäistä hilsettä, joka häviää sen kasvaessa. Koiralla saattaa olla hilsettä karvan vaihtuessa tai esimerkiksi hilsepunkkitartuntaan liittyen. Kaikki hilseily ei siis ole iktyoosia.

Iktyoosin hoito

Tällä hetkellä ei ole tiedossa parantavaa hoitomuotoa iktyoosiin. Lievässä muodossa koiran ihosta irtoaa hilsettä vain turkkia harjattaessa, eikä iho vaadi sen kummempaa hoitoa. Niillä yksilöillä, joilla oireilu on voimakkaampaa, hilsettä voi jäädä makuupaikalle ja irrota koiran liikkeessä. Tällaisten koirien kohdalla on tärkeää poistaa irtoavaa ihosolukkoa harjaamalla turkkia säännöllisesti. Hoitoon kuuluvat myös pesut hoitavalla shampooilla esim. Keratolux. Ihon kunnossa pitämiseksi koiran ruokavalioon on hyvä lisätä rasvahappovalmisteita. Iholle pipetoitavat ihon hoitotuotteet (esim. Allerderm spot on) voivat myös auttaa ihon kunnossa pitämisessä.

Diagnoosi ja perinnöllisyys

Aikaisemmin Iktyoosi-diagnoosin varmistamiseksi koiran ihosta otettiin koepaloja, joissa nähtiin taudille tyypilliset muutokset. Suuri kehitysaskel on ollut Ranskassa tehdyt tutkimukset, joissa tutkimusryhmä on onnistunut paikantamaan iktyoosia aiheuttavan geenivirheen koiran kromosomiin numero 12 ja löytänyt varsinaisen tautia aiheuttavan mutaation PNPLA1- geenistä. Sama geenivirhe on löydetty myös ihmisiltä. PNPLA1- geenin toiminta liittyy rasva-aineiden aineenvaihduntaan ihon uloimmassa kerroksessa. Iktyoosi periytyy väistyvästi (resessiivisesti) eli koira, jolla todetaan iktyoosi, on saanut kyseisen geenivirheen molemmilta vanhemmiltaan. Geenivirheen löytäminen mahdollistaa diagnosoimisen kivuttomasti ottamalla koirasta näytteenottoon tarkoitettulla harjalla poskisolunäyte. Vain geenivirheen molemmilta vanhemmilta saaneet koirat oireilevat, geenin kantajilla ei iho-oireita ilmene. Osa sellaisistakin koirista, joilla on hilseilemätön iho voi olla geenitestin mukaan perinyt geenivirheen molemmilta vanhemmiltaan. Siksi pelkästään koiran oman ihon perusteella ei voida sanoa periyttäväkö se iktyoosia. Alla olevassa taulukossa on koottuna tilastollinen todennäköisyys iktyoosin esiintyvyydestä yhdistelmissä.

Emän genotyyppi	Isän genotyyppi		
	terve	kantaja	sairas
<i>terve</i>	100% terveitä	50% terveitä 50% kantajia	100% kantajia
<i>kantaja</i>	50% terveitä 50% kantajia	25%terveitä 50% kantajia 25% sairaita	50% kantajia 50% sairaita
<i>sairas</i>	100% kantajia	50% kantajia 50% sairaita	100% sairaita

Kaupallista geenitestiä ICT-A tekevät tälle hetkellä Antagene ja Optigen. Mikäli haluaa tilata koirastaan geenitestin, lisää tietoa voi lukea tutkimusta tekevien laboratorioden kotisivuilta:

<http://www.optigen.com/> & <http://www.antagene.com/en>

Jalostus

Tilastot tehdyistä testeistä osoittavat, että geenivirhe on rodussa erittäin yleinen. Laboratorio Antagenen tekemien näyteanalyysien perusteella geenivirheen esiintyvyys on tällä hetkellä niinkin suuri, kuin 83% (kantajat ja sairaat) eurooppalaisessa koirapopulaatiossa. Suureen esiintyvyyteeni varmasti vaikuttaa se, että geenitestejä on tehty erityisesti oireileville koirille ja niiden sukulaisille. Yleisyyden takia ei ole järkevää lähteä sulkemaan koiraa pois jalostuksesta pelkän iktyoosin takia, vaan on katsottava kokonaisuutta ja huomioitava, että liian tiukalla karsimisella on todennäköistä jonkun muun vakavammankin ongelman yleistyminen populaatiossa. Tietenkään ei voida suositella kahden iktyoosia sairastavan koiran yhdistämistä. Pentujen ostajia tulee informoida oireen yleisyydestä rodussa ja riskistä iktyoosin ilmenemiseen myöhemmin. Vaikka iktyoosi olisikin helppo geenitestien avulla karsia kannasta, ei se ole tämän hetkisen tiedon valossa ainakaan lyhyellä aikavälillä järkevää. Vähättelemättä vaivaa, jota ihon

hoitaminen aiheuttaa koiranomistajalle, voidaan kuitenkin sanoa, että iktyoosi ei ole koiran elämää haittaava sairaus, kuin yksittäisten yksilöiden kohdalla. Yleensä pelkästään iktyoosia sairastava koira on perusterve. Aiemmin tehdyssä kyselyssä iho-ongelmien esiintyvyydestä vastaukset olivat myös tämän suuntaisia. Eli sellaiset iktyoosia sairastavat koirat, joiden omistajien mielestä iho vaivasi olivat usein myös atooppisia tai allergisia.